

**О.В. КРУГЛЯК, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, докторант**

Формування високопродуктивних молочних стад як чинник підвищення ефективності виробництва молока

Мета статті - здійснити оцінку технологічного рівня вирощування ремонтного молодняку великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності у племінних господарствах України та вплив цього чинника на ефективність ведення галузі.

Методика дослідження. Дослідження проводились на даних форми №7-мол «Звіт про результати бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід» за 2016 рік, що характеризують рівень розвитку племінної частини поголів'я корів семи спеціалізованих молочних і молочно-м'ясних порід великої рогатої худоби у 271 племінних господарствах України, із використанням статистичних методів.

Результати дослідження. Обґрунтовано висновок, що економічний потенціал молочного скотарства залежить від дотримання оптимальних параметрів інтенсивного вирощування, живої маси і віку телиць при першому осіменінні. Встановлено, що найвищий рівень молочної продуктивності корів-первісток (вище 8,0 тис. кг молока за 305 днів закінченої лактації) досягнуто в стадах, де середньодобовий приріст телиць у віковий період 0-12 місяців досяг рівня - 820-850 г. Доведено, що дотримання указаних параметрів є передумовою формування високопродуктивних молочних стад, в яких підвищення ефективності виробництва молока забезпечуватиметься скороченням непродуктивних витрат на утримання ремонтного молодняку і зростанням чистого доходу від реалізації більших обсягів молока.

Елементи наукової новизни. Досліджено сучасний стан технологічного рівня вирощування ремонтного молодняку великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності в племінних господарствах України та вплив даного фактору на ефективність ведення галузі. Встановлено, що у досліджуваних стадах показники росту та розвитку третини ремонтного молодняку не відповідають мінімальним вимогам затвердженого стандарту племінного молочного скотарства. Тому заходи щодо підвищення ефективності організації й управління технологічними процесами в умовах племінних господарств потребують детальнішого вивчення.

Практична значущість. Реалізація заходів щодо інтенсивного вирощування племінних телиць дасть змогу зменшити непродуктивні витрати на утримання телиць в середньому на 4,8 тис. грн на 1 голову, рівень молочної продуктивності корів при цьому підвищується на 1101-1234 кг, що забезпечить 6011-6738 грн додаткових надходжень від реалізації молока. Табл.: 3. Рис.: 2. Бібліогр.: 14.

Ключові слова: молочне скотарство, ефективність, порода, продуктивність, телиця, окупність.

Кругляк Ольга Володимирівна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: ovokrug@gmail.com

Постановка проблеми. Управління галузю молочного скотарства ускладнюється специфікою його ведення, оскільки основним виробничим засобом є біологічний об'єкт, стан якого, умови розвитку, утримання тощо мають іноді вирішальне значення на показники результативності. Особливу увагу в процесі дослідження організаційних та економічних аспектів розвитку галузі необхідно приділити ролі біологічних чинників формування ефективності виробничих процесів.

Одним із найважливіших критеріїв ефективності функціонування підприємств галузі

молочного скотарства є рівень надою на одну корову. Наразі у вітчизняних племінних стадах найбільш продуктивними є тварини порід зарубіжної селекції - швіцької (удій за 305 днів лактації - 8380 кг), голштинської (8071 кг); серед вітчизняних порід - корови українських чорно- та червоно-рябих молочних порід (відповідно 6743 і 6626 кг) [3].

Фенотиповий прояв продуктивних ознак є наслідком взаємодії спадкової основи організму (генотипу) з умовами навколишнього середовища, в яких він росте і розвивається. Тому можливість реалізації генетичного потенціалу продуктивності тварин кожної породи визначають такі елементи технології: рівень вирощування молодняку, спосіб

утримання та рівень годівлі корів, показники відтворення й ветеринарного забезпечення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Рядом дослідників, серед яких М. З. Басовський, В. П. Буркат, В. І. Власов, В. П. Коваленко [7], Я. Н. Данилків, М. В. Зубець [4], Ю. Ф. Мельник [8], Й. З. Сірацький [4, 11], Т. П. Шкурко [12], Є. І. Федорович [11], встановлено, що вища інтенсивність приросту живої маси телиць, особливо в період від народження до 6-ти міс. (800-900 г) і в перший рік життя (780-800 г), є одним із способів формування високої молочної продуктивності тварин.

Зокрема, у практиці США, Великобританії, Франції та інших країн [2] широко використовують інтенсивне вирощування телиць і осіменяють їх у віці 14-15 міс. за умови досягнення ними 80-85 % живої маси та 95-97 % висоти у холці дорослих корів на час їхнього отелення (24-25 міс.).

Дослідженнями Г. Д. Ілляшенко [5] на 697 коровах новоствореної української червоної молочної породи, що отелились упродовж 10 років, визначено, що корови вказаної породи реалізували найвищу молочну продуктивність за першу, третю та кращу лактації (6242, 7465 і 7916 кг молока відповідно) за умови їх першого осіменіння в 14,5-15-місячному віці та досягненні ними живої маси 420-439 кг.

За даними Асоціації тваринників Ізраїлю [9, с. 46], де молочна продуктивність корів становить 11-12 тис. кг, у цій країні практикується інтенсивне вирощування телиць голштинської породи, 85,3 % від поголів'я яких запліднюють у віці 13-15 міс., 11,8 % - у 16-18 міс., та лише 2,9 % поголів'я телиць - після 18 міс.

Таким чином, результати дослідження багатьох учених підтверджують, що впровадження в практику інтенсивного вирощування та вибір оптимального часу осіменіння ремонтних телиць дає змогу комплектувати племінні стада первістками з високим потенціалом продуктивності, плодовитості та тривалості господарського використання,

що є передумовами формування економічно вигідних стад. У такому разі для цілей ефективного управління розвитком галузі племінного молочного скотарства питання дотримання оптимальних параметрів направленої вирощування ремонтних телиць набуває значної актуальності.

Мета статті - здійснити оцінку технологічного рівня вирощування ремонтного молодняка великої рогатої худоби молочної напрямку продуктивності в племінних господарствах України та вплив цього чинника на ефективність ведення галузі.

Дослідження проводили на даних форми № 7-мол «Звіт про результати бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід» за 2016 рік, що характеризують рівень розвитку племінної частини поголів'я корів семи спеціалізованих молочних і молочно-м'ясних порід великої рогатої худоби у 271 племінному господарстві України.

Виклад основних результатів дослідження. Аналіз звітів про результати бонітування великої рогатої худоби молочної напрямку продуктивності у племінних господарствах України показав, що нинішній рівень вирощування ремонтних телиць недостатній (табл. 1). Середній показник живої маси телиць у досліджуваних стадах переважає мінімальні вимоги затвердженого стандарту племінного молочного скотарства [6], що є результатом направленої вирощування 65,4 % поголів'я телиць. Третина тварин потенційно не здатна досягти високого рівня продуктивності, економічні втрати можуть сягнути 10 % від чистого доходу від реалізації молока.

У племінних стадах великої рогатої худоби найчисельнішої української чорно-рябої молочної породи (табл. 2) лише 22 господарства, або 17,6 % від досліджуваних, забезпечують інтенсивне вирощування ремонтних телиць (середньодобовий приріст телиць у віковий період 0-12 міс. на рівні 820-850 г) і осіменяють їх у віці 14-15 міс. (рис. 1).

1. Рівень вирощування ремонтних телиць у племінних стадах України станом на 01.01.2017 р.

Порода; число стад (N); поголів'я корів, гол. (n)	Надій*, кг	Показники розвитку ремонтних телиць у різні вікові періоди						середньодобовий приріст за період, г
		вік, міс.	кількість телиць, гол.	середня жива маса однієї голови, кг	жива маса телиць згідно із стандартом породи**, кг	кількість телиць вище стандарту породи		
						гол.	%	
Українська чорно- ряба молочна по- рода (N=170) n=62149	6606	6	22116	177,0	170	13909	62,9	796,7
		12	21104	302,3	284	14861	70,4	737,8
		18	16791	407,7	380	11824	70,4	685,0
Українська черво- но-ряба молочна порода (N=66) n=23587	6359	6	11647	176,0	175	5279	45,3	781,4
		12	9058	297,3	288	5495	60,1	726,0
		18	6785	405,7	385	4256	62,7	683,2
Українська черво- на молочна поро- да (N=16) n=5942	5963	6	2378	168,3	160	1696	71,3	755,5
		12	2212	287,7	262	1591	71,9	697,8
		18	1499	385,2	355	1058	70,5	643,5
Голштинська по- рода (N=17) n=10171	8160	6	4434	188,9	175	3272	73,9	842,7
		12	3463	327,3	288	2825	81,6	806,3
		18	2127	427,3	385	1530	77,5	720,1
Симентальська порода (N=17) n=3940	5959	6	1022	183,4	170	542	53,0	796,7
		12	767	307,5	284	497	64,7	689,4
		18	895	426,4	380	516	57,6	660,5
Швіцька порода (N=1) n=1001	8256	6	282	180	165	275	97,5	807,6
		12	214	350	269	206	96,3	711,1
		18	267	493	365	267	100,0	794,4
Білоголова укра- їнська порода (N=1) n=300	4988	6	147	154	140	130	88,4	675,8
		12	153	259	235	132	86,3	624,6
		18	177	340	325	155	87,5	564,8

* Молочна продуктивність пробонітованих корів за 305 днів останньої (у 2016 р.) лактації.

** Згідно з Інструкцією з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід, затвердженої наказом Міністерства аграрної політики України від 30 грудня 2003 року № 477 [6, с. 18].

Джерело: Власні дослідження автора, виконано на основі даних форми № 7-мол «Звіт про результати бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід» за 2016 рік (271 племінне господарство України).

2. Дотримання технології вирощування телиць української чорно-рябої молочної породи у племінних стадах України станом на 01.01.2017 р.

Розвиток телиць		Вік телиць на дату першого осіменіння, міс.	Обсяг впровадження	
середньодобовий приріст у віці 0-12 міс., г	жива маса на дату осіменіння, кг		число стад	у % від загальної кількості стад
Інтенсивний рівень вирощування ремонтних телиць				
850	376	13,0-14,0	11	8,8
820	388	14,1-15,0	11	8,8
Всього	-	-	22	17,6
Достатній рівень вирощування ремонтних телиць				
770	387	15,1-16,0	19	15,2
750	391	16,1-17,0	19	15,2

700	389	17,1-18,0	39	31,2
Всього	-	-	77	61,6
Недостатній рівень вирощування ремонтних телиць				
620	389	18,1-19,0	15	12,0
610	385	19,1-20,0	5	4,0
560	380	20,1-21,0	3	2,4
550	388	21,1 і більше	3	2,4
Всього	-	-	26	20,8
Всього			125	100,0

Джерело: Власні дослідження автора, виконано на основі даних форми № 7-мол «Звіт про результати бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід» за 2016 рік (125 племінних господарств України з розведення великої рогатої худоби української чорно-рябої молочної породи).

Середньодобовий
приріст у віці
0-12 міс., г

Питома вага
стада у загальній
кількості стад, %

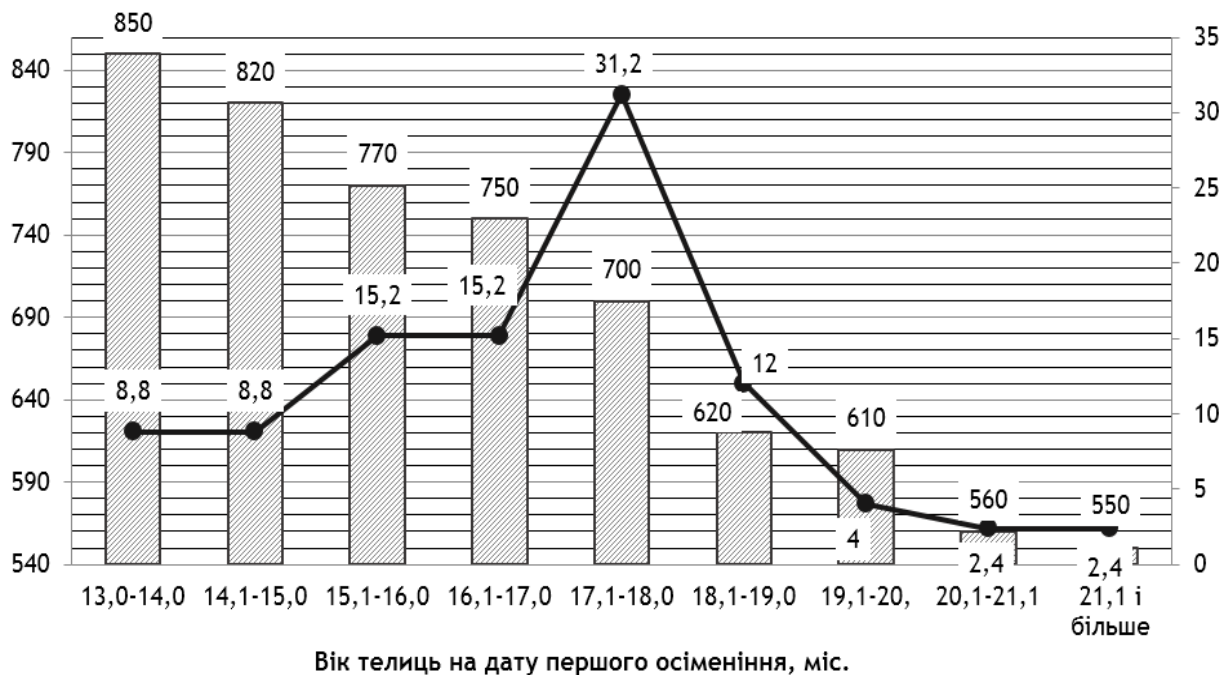

Рис. 1. Обсяг впровадження інтенсивної технології вирощування ремонтних телиць української чорно-рябої молочної породи у підконтрольних племінних стадах

Джерело: Власні дослідження автора, виконано на основі даних форми № 7-мол «Звіт про результати бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід» за 2016 рік (125 племінних господарств України з розведення великої рогатої худоби української чорно-рябої молочної породи).

У цих стадах, завдяки дотриманню технологічних вимог щодо вирощування ремонтних телиць, досягнуто найвищого рівня молочної продуктивності корів-первісток (рис. 2), що є одним із чинників ефективного ведення племінного молочного скотарства. Серед них - племінний завод (ПЗ) «Степной» Запорізької області, середня продуктивність корів в якому за 2016 р. становила 9708 кг, де осіменяють телиць у 13-місячному віці за досягнення ними живої маси 385 кг і забезпечують отелення у віці 24,5 міс. У СТОВ АФ «Маяк» Черкаської області середній надій від 206 корів українсь-

кої чорно-рябої молочної породи становив 8898 кг, вік першого осіменіння телиць живою масою 380-400 кг сягав 14-15 міс.

Серед племінних господарств з розведення української червоно-рябої молочної породи інтенсивне вирощування ремонтних телиць впроваджено, зокрема, у ПАТ «Підсереднє» Харківської області із продуктивністю дійного стада у 2016 р. чисельністю 488 гол. на рівні 9179 кг, в якому перше осіменіння телиць живою масою 365 кг у віці 15,5 міс. забезпечує одержання перших їх отелень у 26-27-місячному віці.

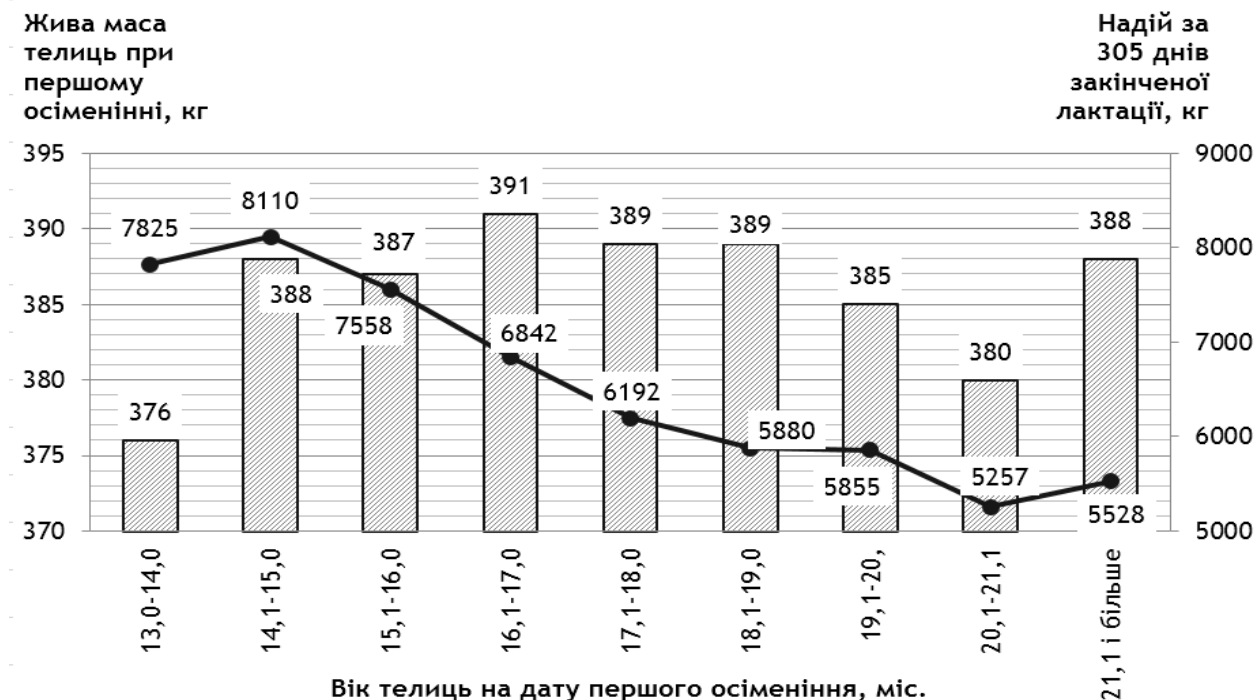

Рис. 2. Рівень молочної продуктивності корів-первісток української чорно-рябої молочної породи у підконтрольних племінних стадах залежно від живої маси та віку телиць при першому осіменінні

Джерело: Власні дослідження автора, виконано на основі даних форми № 7-мол «Звіт про результати бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід» за 2016 рік (125 племінних господарств України з розведення великої рогатої худоби української чорно-рябої молочної породи).

З даних табл. 2 видно, що у багатьох племінних господарствах з розведення української чорно-рябої молочної породи (77 підприємств, 61,6 %) вирощування телиць здійснюється на рівні 700-770 г середньодобових приростів і осіменіння проводиться у 16-18 – місячному віці. Значна частина підприємств (26 стад, 20,8 %) проводить екстенсивне вирощування телиць (620-550 г середньодобовий приріст), внаслідок якого перше осіменіння відбувається у 19-21-місячному віці й пізніше.

Підтвердженням цього є рекомендації провідних зарубіжних фахівців, які встановили, що оптимальним періодом першого

осіменіння телиць є вік 14-16 міс. [1, с. 64]. Нетелі, жива маса яких у віці 24 міс. переважає ровесниць на 100 кг і більше, протягом терміну їх подальшої експлуатації можуть виробити на 2500 кг молока більше, що забезпечить власнику, окрім прискороного генетичного прогресу, близько 290 дол. США додаткового прибутку [14].

Згідно з дослідженнями спеціалістів Королівської школи ветеринарних досліджень Великобританії [13], раннє запліднення телиць, як і вік першого отелення (+9,5 міс. до дати запліднення), дає змогу власникові скоротити термін окупності інвестицій (табл. 3).

3. Показники інвестиційної привабливості молочного скотарства Великобританії залежно від віку першого отелення корів

Показник	Вік першого отелення, міс.			
	22-23	24-25	26-28	32-36
Отелення, що потребують допомоги, %	17	17	27	67
Ймовірність досягнення коровою віку 5 років, %	86	62	41	33
Надій за 5 років життя, т	25,031	20,395	16,671	8,029
Собівартість вирощування, тис. фунтів (£)	1,171	1,171	1,227	1,503
Період окупності інвестицій, лактацій	2,4	2,4	2,9	3,1

Джерело: [13].

Організація інтенсивного вирощування ремонтного молодняку у вітчизняних племінних стадах потребує усунення найбільш

істотних недоліків у технології, серед яких основними є порушення умов його утримання, обмеженість рівня кормової бази, недо-

статні зооветеринарний контроль та обслуговування працівниками ферми [10, с. 291]. Реалізація заходів щодо інтенсивного вирощування племінних телиць дасть змогу прискорити їх статево дозрівання та осіменіння на 4-5 міс. А також дасть можливість зменшити непродуктивні витрати на утримання телиць у середньому на 4,8 тис. грн на голову. За даними Державної служби статистики України, рівень молочної продуктивності корів при цьому підвищується на 1101-1234 кг, що забезпечить 6011-6738 грн додаткових надходжень від реалізації молока. Середня ціна реалізації молока сільськогосподарськими підприємствами у 2016 р. становила 5,46 грн/ц.

Висновки. Економічний потенціал молочного скотарства залежить від дотримання оптимальних параметрів інтенсивного вирощування, живої маси і віку телиць при першому осіменінні. У досліджуваних ста-

дах показники росту та розвитку третини ремонтного молодняку не відповідають мінімальним вимогам затвердженого стандарту племінного молочного скотарства. У племінних стадах української чорно-рябої молочної породи тільки 17,6 % від загальної кількості господарств забезпечують інтенсивне вирощування ремонтних телиць.

Найвищий рівень молочної продуктивності корів-первісток (понад 8,0 тис. кг молока за 305 днів закінченої лактації) досягнуто у стадах, де середньодобовий приріст телиць у віковий період 0-12 міс. доведено до рівня 820-850 г. Дотримання вказаних параметрів є передумовою формування високопродуктивних молочних стад, де підвищення ефективності виробництва молока буде забезпечено за рахунок скорочення непродуктивних витрат на утримання ремонтного молодняку і зростання чистого доходу від реалізації більших обсягів молока.

Список бібліографічних посилань

1. *Ваттйо М.* Техническое руководство по производству молока. Воспроизводство и генетическая селекция / Международный институт по исследованию и развитию молочного животноводства им. Бабкока. Мадисон, 1996. 184 с.
2. *Гавриленко М.* Вимоги до росту і розвитку племінних телиць. *Пропозиція*. 2001. №8. С. 80-81.
3. *Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2016 рік / ДП «Головний науково-виробничий селекційно-інформаційний центр у тваринництві Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН».* URL: [http:// animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr](http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr) (дата звернення: 18.10.2017).
4. *Зубець М. В., Сірацький Й. З., Данилків Я. Н.* Вирощування ремонтних телиць. К.: Урожай, 1993. 136 с.
5. *Ілляшенко Г. Д.* Зв'язок молочної продуктивності корів з живою масою і віком при першому осіменінні. *Розведення і генетика тварин*. Вип. 54. 2017. С. 45-50.
6. *Інструкція з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід; Інструкція з ведення племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві.* К.: «ППНВ», 2004. 76 с.
7. *Крупномасштабная селекция в животноводстве / Басовский Н. З., Буркат В. П., Власов В. И., Коваленко В. П.; под. ред. Н.З. Басовского.* Киев: Україна, 1994. 376 с.
8. *Мельник Ю. Ф.* Залежність продуктивності худоби української червоно-рябої молочної породи від спадкових і паратипових факторів: автореф. дис. ... канд. с.-г. наук: 06.02.01 / Інститут розведення і селекції тварин. Чубинське, 2000. 19 с.
9. *Мирский, Моше.* Молочная промышленность Израиля. 2004. 56 с.
10. *Наукові основи агропромислового виробництва Чернігівської області / І. В. Гриник, А. Г. Бардаков, Ю. О. Бакун та ін.* Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2004. 344 с.
11. *Сірацький Й., Федорович Є.* Правила вирощування високопродуктивного ремонтного молодняку. *Пропозиція*. 2000. № 7. С. 70-71.

References

1. *Vattio, M.* (1996). *Tehnicheskoe rukovodstvo po proizvodstvu moloka. Vosproizvodstvo i geneticheskaja selekcija [Technical manual for milk production. Reproduction and genetic selection].* Mezhdunarodnyj institut po issledovaniju i razvitiju molochnogo zhivotnovodstva im. Babkoka. Madison [In Russian].
2. *Havrylenko, M.* (2001). *Vymohy do rostu i rozvytku plemnykh telyts [Requirements for the growth and development of tribal heifers].* *Propozytsiia*, 8, pp. 80-81 [In Ukrainian].
3. *Derzhavnyi reiestr subiektiv plemynnoi spravy u tvarynnytsvi za 2016 rik [State register of subjects of breeding activity in livestock for 2016].* (2017). *DP "Holovnyi naukovy vyrobnychi selektsiino-informatsiini tsestr u tvarynnytsvi Instytutu rozvedennia i henetyky tvaryn imeni M.V. Zubtsia NAAN"*. Retrieved from: [http:// animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr](http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr) [In Ukrainian].
4. *Zubets, M.V., Siratskyi, Y.Z., & Danylkiv, Ya.N.* (1993). *Vyroshchuvannia remontnykh telyts [Growing of heifers].* Kyiv: Urozhai [In Ukrainian].
5. *Illiashenko, H.D.* (2017). *Zv'язok molochnoi produktyvnosti koriv z zhyvoiu masoiu i vikom pry pershomu osimeninni [Connection of milk productivity of live weight and age cows at the first insemination].* *Rozvedennia i henetyka tvaryn*, 54, pp. 45-50 [In Ukrainian].
6. *Instruktsiia z bonituvannia velykoi rohatoi khudoby molochnykh i molochno-miasnykh porid; Instruktsiia z vedennia plemynnoho obliku v molochnomu i molochno-miasnomu skotarstvi [Instruction on the boning of cattle of dairy and dairy-meat breeds; Instruction on keeping breeding accounting in dairy and dairy cattle breeding].* (2004). Kyiv: "PPNV" [In Ukrainian].
7. *Basovskij, N.Z., Burkat, V.P., Vlasov, V.I., & Kovalenko, V.P.* (1994). *Krupnomasshtabnaja selekcija v zhivotnovodstve [Large-scale selection in livestock breeding].* N.Z. Basovskij (Ed.). Kyiv [In Russian].
8. *Melnyk, Yu.F.* (2000). *Zalezhnist produktyvnosti khudoby ukrainskoi chervono-riaboi molochnoi porody vid spadkovykh i paratypovykh faktoriv [Dependence of productivity of livestock of Ukrainian red-rye dairy breeds on hereditary and atypical factors].* *Extended abstract of candidate's thesis.* Chubynske [In Ukrainian].
9. *Mirskij, M.* (2004). *Molochnaja promyshlennost' Izrailja [Dairy industry in Israel]* [In Russian].

12. Шкурко Т. П. Продуктивне використання корів молочних порід: монографія. Дніпропетровськ: ІМА Пресс, 2009. 240 с.

13. Dairy herd health & productivity service / Royal (Dick) School of Veterinary Studies Easter Bush Veterinary Centre. Roslin, Midlothian, UK. URL: <https://www.ed.ac.uk/files/imports/fileManager/Heifer%20rearing%20handout.pdf> (дата звернення: 27.12.2017).

14. Growing heifers - Readers' Note. The benefits of good heifer management. URL: https://www.dpi.nsw.gov.au/_data/assets/pdf_file/0005/162356/growing-heifers-2.pdf (дата звернення: 27.12.2017).

10. Hrynyk, I.V., Bardakov, A.H., Bakun, Yu.O. et al. (2004). *Naukovi osnovy ahropromysloвого vyrobnytstva Chernihivskoi oblasti [Scientific fundamentals of agricultural production in Chernihiv region]*. Chernihiv: RVK "Desnianska Pravda" [In Ukrainian].

11. Siratskyi, Y., & Fedorovych, Ye. (2000). *Pravyla vyroshchuvannya vysokoproduktyvnoho remontnoho molodniaku [Rules for growing of high-productivity repair young animals]*. *Propozytsiia*, 7, pp. 70-71 [In Ukrainian].

12. Shkurko, T.P. (2009). *Produktyvne vykorystannia koriv molochnykh porid: monohrafiia [Productive use of dairy cows: monograph]*. Dnipropetrovsk: IMA Press [In Ukrainian].

13. Dairy herd health & productivity service (n.d.). *Royal (Dick) School of Veterinary Studies Easter Bush Veterinary Centre*. Roslin, Midlothian, UK. Retrieved from: <https://www.ed.ac.uk/files/imports/fileManager/Heifer%20rearing%20handout.pdf> [In English].

14. The benefits of good heifer management. *Growing heifers - Readers' Note*. Retrieved from: https://www.dpi.nsw.gov.au/_data/assets/pdf_file/0005/162356/growing-heifers-2.pdf [In English].

Kruglyak O.V. Formation of highly productive dairy herds as a factor of increasing the milk production efficiency

The purpose of the article is to evaluate the technological level of the heifers rearing in dairy farms Ukraine and an impact of this factor on the dairy farming efficiency.

Research methodology. *The research has been conducted on the data of the form No.7-mol "Report on the results of boning cattle of dairy and dairy and meat breeds" in 2016, which characterize the level of development of seven specialized dairy and dairy-meat breeds cattle in 271 breeding farms of Ukraine, using statistical methods.*

Research results. *According to the results of the study, it has been substantiated that the economic potential of dairy cattle breeding depends on the observance of optimal parameters of intensive growth, live weight and age of heifers during the first insemination. It has been established that the highest level of milk productivity cows at first calving (up to 8,000 kg of milk for 305 days of complete lactation) was achieved in herds, where the average daily gain of heifers was on 820-850 g in the age of 0-12 months. There has been proved that the observance of the indicated parameters is a prerequisite for the formatting of highly productive dairy herds, in which an increase in milk production efficiency would be achieved by reducing the unproductive costs of heifers' keeping and growing of income volume.*

Elements of scientific novelty. *The present state of the technological level of the heifers rearing in dairy farms of Ukraine and an impact of this factor on the dairy farming efficiency has been investigated. There has been established that the existing level of heifers' repair is not sufficient. In the studied herds, the growth and development rates of a third of young animals do not meet the minimum requirements of the approved standard of dairy cattle breeding. In this regard, it is necessary to deepen the detailed study of measures that will improve the efficiency of organization and management of technological processes in the conditions of breeding farms.*

Practical significance. *By implementing measures for intensive breeding heifers, it is possible to increase the level of milk productivity of herd by 1101-1234 kg, net income from milk sales to 6011-6738 UAH, reduce the unproductive costs for maintaining heifers by an average by 4.8 thousand UAH per a cow. Tabl.: 3. Figs.: 2. Refs.: 14.*

Keywords: dairy cattle breeding, efficiency, breed, productivity, heifer, payback.

Kruglyak Olga Volodymyrivna - candidate of economic sciences, senior research fellow, competitor for doctor's degree, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: ovokrug@gmail.com

Кругляк О. В. Формирования высокопродуктивных молочных стад как фактор повышения эффективности производства молока

Цель статьи - осуществить оценку технологического уровня выращивания ремонтного молодняка крупного рогатого скота молочного направления продуктивности в племенных хозяйствах Украины и влияние этого фактора на эффективность ведения отрасли.

Методика исследования. *Исследования проводились на данных формы №7-мол «Отчет о результатах бонитировки крупного рогатого скота молочных и молочно-мясных пород» по 2016 г., характеризующие уровень развития племенной части поголовья коров семи специализированных молочных и молочно-мясных пород крупного рогатого скота в 271 племенных хозяйствах Украины, с использованием статистических методов.*

Результаты исследования. *Обоснован вывод, что экономический потенциал молочного скотоводства зависит от соблюдения оптимальных параметров интенсивного выращивания, живой массы и возраста телок при первом осеменении. Установлено, что высокий уровень молочной продуктивности коров-первотелок (выше 8,0 тыс. кг молока за 305 дней законченной лактации) достигнуто в стадах, где среднесуточный прирост телок в возрастной период 0-12 месяцев достиг уровня - 820-850 г. Доказано, что соблюдение указанных параметров является условием формирования высокопродуктивных молочных стад, в которых повышение эффективности производства молока будет обеспечиваться сокращением непроизводительных расходов на содержание ремонтного молодняка и ростом чистого дохода от реализации больших объемов молока.*

Элементы научной новизны. *Исследовано современное состояние технологического уровня выращивания ремонтного молодняка крупного рогатого скота молочного направления продуктивности в племенных хозяйствах Украины и влияние данного фактора на эффективность ведения отрасли. Установлено, что в исследуемых стадах показатели роста и развитости трети ремонтного молодняка не соответствуют минимальным требованиям утвержденного стандарта племенного молочного скотоводства. Поэтому меры по повышению эффективности организации и управления технологическими процессами в условиях племенных хозяйств требуют более детального изучения.*

Практическая значимость. *Реализация мероприятий по интенсивному выращиванию племенных телок позволит снизить непроизводительные затраты на содержание телок в среднем на 4,8 тыс. грн на 1 голову, уровень молочной продук-*

ktivности коров при этом повышается на 1101-1234 кг, что обеспечит 6011-6738 грн дополнительных поступлений от реализации молока. Табл.: 3. Илл.: 2. Библиогр.: 14.

Ключевые слова: молочное скотоводство, эффективность, порода, производительность, телка, окупаемость.

Кругляк Ольга Владимировна - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)
E-mail: ovokrug@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 06.02.2018 р.

Фахове рецензування: 10.02.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Кругляк О. В. Формування високопродуктивних молочних стад як чинник підвищення ефективності виробництва молока. *Економіка АПК*. 2018. № 3. С. 24 – 31.

*

УДК 631.153:330.3

О.А. ПЕТРИЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент

Розвиток сировинної бази молокопродуктового підкомплексу АПК України

Мета статті - встановити шляхи та етапи забезпечення розвитку молокопродуктового підкомплексу в умовах динамічних змін і ринкових трансформацій.

Методика дослідження включає графічні методи для встановлення динаміки, аналізу й синтезу, визначення шляхів і встановлення етапів розвитку молочного скотарства в динаміці, індексний метод - для встановлення факторів впливу на розвиток сировинної бази молокопродуктового підкомплексу.

Результати дослідження. Визначено періоди екстенсивного й інтенсивного розвитку молочного скотарства, станів рецесії й стагнації, етапи прогресивного й регресивного розвитку з окресленням перспектив інтенсифікації науково-технічного та інноваційного розвитку сировинної бази молокопродуктового підкомплексу.

Елементи наукової новизни обґрунтовано на теоретичних положеннях розвитку економічних систем в умовах технологічних, соціально-економічних трансформацій та адаптаційних очікувань, кількісних й якісних змін у молочному скотарстві, визначенні шляхів і етапів у розвитку сировинної бази молокопродуктового підкомплексу.

Практична значущість. Розглянуто теоретико-методичні положення слугують орієнтиром для переходу галузі молочного скотарства до вищого технологічного рівня, що в подальшому сприятиме прогресивному розвитку сировинної бази молокопродуктового підкомплексу. Табл.: 1. Рис.: 3. Бібліогр.: 10.

Ключові слова: молокопродуктовий підкомплекс, молочне скотарство, динаміка, розвиток, прогрес, регрес, стагнація, рецесія.

Петриченко Олександр Анатолійович - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аналізу та статистики, Вінницький національний аграрний університет (м. Вінниця, вул. Сонячна, 3)

E-mail: ursulatko@rambler.ru

Постановка проблеми. Питання розвитку завжди посідало чільне місце в економічних явищах і процесах. Особливого значення воно набуло на переломних етапах господарського поступу, базовими ознаками яких стає вичерпування можливостей економічного зростання, нагальна необхідність реструктуризації й перехід до виробництва вищого технологічного рівня. Якщо у природі розвиток можливий у будь-якому напрямі, то в еконо-

мічному житті його вектор визначається системою цінностей суспільства та дією механізмів ринкового і державного регулювання у конкретному часовому вимірі [5].

Економічний розвиток - це комплексне поняття, що має складну природу. Воно охоплює кількісні й якісні зміни у виробництві, є причиною і наслідком його відтворення. Закон розвитку визначає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки в економічних явищах і процесах. Рушійною силою його розвитку стають якісні зміни, що вклю-

© О.А. Петриченко, 2018